

УДК: 341.232.1(4-672EU)

Bibliid 1451-3188, 22 (2023)

Год XXII, бр. 84, стр. 129–139

Изворни научни рад

Рад примљен 28. 10. 2023. године

Рад одобрен 10. 11. 2023. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2023.22.84.7

ПОДРШКА ЕУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ СПОРАЗУМА О ТРГОВИНИ ОРУЖЈЕМ

*Ирис БЈЕЛИЦА ВЛАЈИЋ**

Анстракт: Заједничка спољна и безбедносна политика (CFSP) Европске уније, има за циљ очување мира и јачање међународне безбедности у складу са принципима Повеље Уједињених нација. Усвајањем Споразума о трговини оружјем (АТТ) под окриљем Генералне скупштине Уједињених нација (УН), поклопили су се циљеви Европске уније (ЕУ) и УН о побољшању животних и безбедносних услова обезбеђивањем одговорне трговине свим врстама војног конвенционалног наоружања и система, муниције, сродне технологије, резервних делова и компоненти. ЕУ даје свој допринос ефикасном спровођењу Споразума, посебно што су све државе чланице ЕУ истовремено државе странке Споразума, а активности усмерене на спречавање ширења оружја за масовно уништење и разоружања доприносе ефикасном спровођењу и других међународних уговора, конвенција и споразума који се баве оружјем за масовно уништење и конвенционалним оружјем. Циљ успостављања контроле над трговином конвенционалним оружјем јесте смањење незаконитог гомилања и трговине овим оружјем чиме се даје допринос миру, безбедности и стабилности у Европи и свету. Рад на промоцији и пружању подршке спровођењу Споразума треба наставити, јер се међу 54 земље које му нису приступиле налазе Белорусија, Индија, Ирак, Иран, Пакистан и Руска Федерација. Мултилатерална и билатерална сарадња Републике Србије у овој области посебно је усмерена на наставак усклађивања законодавства с међународним стандардима, даље унапређење контроле унутрашњег и спољнотрговинског промета оружја, смањење инцидената извршених оружјем и броја нелегалног оружја у поседу

* Министарство одбране, Београд. E-mail: iris_bjelica_vlajic@yahoo.com

грађана, уклањање вишкова малог и лаког оружја, муниције, као и експлозива за цивилну употребу.

Кључне речи: Споразум о трговини оружјем, спољна и безбедносна политика ЕУ.

1) УВОД

У члану 3. Уговора о функционисању ЕУ (ТФЕУ) утврђена су питања за која постоји искључива надлежност ЕУ. Део тих питања уређен је и Споразумом о трговини оружјем (АТТ), као што су, између осталог, мере контроле увоза и извоза које спадају у делокруг Заједничке комерцијалне политике ЕУ и за које већ постоји значајна регулатива унутар ЕУ и глобално.¹ Пошто АТТ укључује питања из искључиве надлежности ЕУ, државе чланице нису у могућности да самостално одлучују о потписивању и ратификацији појединачних уговора, већ то могу учинити само у интересу ЕУ, након одобрења Савета на предлог Комисије. Државе ЕУ од краја 20. века настоје да усагласе своје политике извоза оружја. Важан корак у том процесу било је усвајање Заједничког става ЕУ о извозу оружја из 2008. године.² У децембру 2015. године донет је Акциони план ЕУ за борбу против незаконите трговине ватреним оружјем и експлозивима и њихове употребе, и Акциони план против незаконите трговине ватреним оружјем између ЕУ и Југоисточне Европе (за период 2015. до 2019. година). Након тога, усвојена је Директива ЕУ 853/2017 којом је предвиђена ригорознија контрола набавке и поседовања ватреног оружја, нарочито у циљу спречавања злоупотребе легалних канала и законских прописа за набавку и поседовање ватреног оружја од стране криминалних група или терориста.³ Тиме је истакнут пресудни значај наставка напора земаља на сузбијању нелегалних канала за набавку ватреног оружја. У време потписивања АТТ, ЕУ је донела Одлуку 2013/768/CFSP којом се контрола извоза оружја из ЕУ проширила на активности наведене у њему. Био је то први корак у подршци

¹ Директива 2009/43/ЕС Европског парламента и Савета од 6. маја 2009. која поједностављује одредбе и услове трансфера производа који се односе на одбрану унутар Заједница; Директива Савета 91/477/ЕЕС од 18. јуна 1991. године о контроли набавке и поседовања оружја, и Уредба (ЕУ) бр. 10 Протокола Уједињених нација против недозвољене производње и трговине ватреним оружјем, његовим деловима и компонентама и муницијом, који допуњава Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (Протокол УН о ватреном оружју), и утврђује дозволу за извоз, као и мере за увоз и транзит за ватрено оружје, његови делови и компоненте и муниција.

² Поред тога, ЕУ је усвојила Директиву 258/2012 у борби против недозвољене трговине оружјем кроз побољшано праћење и контролу извоза цивилног ватреног оружја из ЕУ, укључујући мере за увоз и транзит као и Одлуку 698/2013 од 25. новембра 2013. године за подршку глобалном механизму извештавања о незаконитом малом и лаког оружју, као и другом незаконитом конвенционалном оружју и муницији како би се смањила опасност незаконите трговине њима.

³ Директива ЕУ/853/2017 усвојена је 17. маја 2017. године.

ЕУ овом споразуму. Након тога, усвојене су Одлуке 2017/915/CFSP и 2021/2309/CFSP у којима су наведене мере које ЕУ планира да спроведе како би добила подршку јавности за спровођење Споразума. У својим стратегијским документима, ЕУ се обавезала да промовише и подржава међународни поредак заснован на начелу мултилатерализма са Уједињеним нацијама као централном организацијом.⁴ У складу с тим, ЕУ снажно подупире ширење чланства, универзализацију, потпуно провођење и извршавање мултилатералних уговора о разоружању, неширењу оружја за масовно уништење и контроли наоружања. У контексту ових свеобухватних циљева, подршка Секретаријату АТТ се уклапа у наведене политике ЕУ. Поред тога, буџетом Заједничке спољне и безбедносне политике финансирају се цивилне мисије ЕУ, рад специјалних представника ЕУ, акције стабилизације, те мултилатерални и билатерални пројекти неширења оружја и разоружања како би Европска комисија брзо и флексибилно одговорила на спољне сукобе и кризе, изградила капацитет партнерских земаља и заштитила Унију и њене грађане. Ово значи да су земље чланице ЕУ пристале да се придржавају скупа правно обавезујућих инструмената успостављених на регионалном и међународном нивоу, чиме се спречава негативан утицај који лоше регулисана трговина оружјем има на сукобе и развој, регионалну безбедност и стабилност, као и обавезу држава да обезбеде да оружје које извозе неће бити коришћено за кршење међународног хуманитарног права. Упркос томе, периодично су се појављивале недоследности у пракси чланица ЕУ. Одступања су уочена и пре ступања на снагу АТТ због различите процене ризика од употребе оружја за кршење људских права, кад су државе одобравале трансфер оружја у одређене земље. Разлике у праксама контроле извоза оружја земаља чланица ЕУ наставиле су да постоје и након што су ове земље потврдиле своју посвећеност ратификацијом АТТ, посебно у вези са ескалацијом сукоба у Јемену.⁵ Ступање на снагу АТТ није спречило да се одлуке појединих земаља о извозу оружја и даље доносе под снажним утицајем њихових спољнополитичких циљева, историјског наслеђа или захтева домаће одбрамбене индустрије, али постаје правно обавезујуће средство за земље чланице ЕУ у вези извоза оружја и оне ће своје одлуке морати да ускладе са ограничењима наведеним у њему. Рад у

⁴ Глобална стратегија за спољну и безбедносну политику ЕУ из 2016. године и Стратешки компас за безбедност и одбрану из 2022. године.

⁵ Позивајући се на забринутост због наводних кршења међународног хуманитарног права током сукоба од стране чланова коалиције предвођене Саудијском Арабијом, која је војно ангажована у Јемену од 2015. године, Немачка и Холандија зауставиле су или ограничиле извоз војне опреме према Саудијској Арабији и њеним савезницима, док су Уједињено Краљевство и Француска наставили са продајом оружја, што је довело до тога да невладине организације на суду оспоравају законитост одлука држава о трансферу оружја према Саудијској Арабији. Више о томе у *Giovanna Maletta: Seeking a Responsible Arms Trade to Reduce Human Suffering in Yemen, The International Spectator*, 2021, Vol. 56, No. 1, pp.73–91.

склопу АТТ одвија се кроз три годишње сесије, од чега су прве две припремни састанци који се обично одржавају у фебруару и априлу, док се заседање Конференције држава Странке (CSP) коју чине државе потписнице, цивилно друштво, представници индустријског сектора и друге заинтересоване стране у својству посматрача одржава у августу. Секретаријат АТТ основан је у складу с чланом 18. Споразума о трговини оружјем да подржи и помогне државама чланицама у његовој ефикасној имплементацији. Секретаријат се налази у Женеви што му даје могућност повезивања са свим мултилатералним, регионалним и националним чиниоцима, као и представницима цивилног друштва који спроводе пројекте усмерене на сповођење АТТ. Секретаријат је одговоран државама потписницама. Управља прикупљањем информација, укључујући извештаје које достављају државе чланице, њихове именоване контакт особе и њихове националне контролне листе и помаже у организовању конференција држава чланица и рада између сесија, те управља Добровољним повереничким фондом. Фонд су, накнадно, успоставиле државе чланице у складу са чланом 16. став 3. АТТ како би се помогло државама да спроведу Споразум.⁶ ЕУ дуги низ година пружа помоћ Секретаријату у контроли извоза робе с војном наменом, чиме се развијају правни оквир и институционални капацитети за успостављање и делотворну контролу извоза робе војне намене. Пројекти Секретаријата требало би да допуњују постојеће програме ЕУ за помоћ у контроли извоза робе двојне намене и војне робе. Секретаријат је Одлуком Савета 2021/649/CFSP примио финансијску подршку ЕУ, а период за спровођење пројектних активности продужен је Одлуком Савета 2023/161/CFSP до 20. октобра 2023. године. Због трајно тешког финансијског стања Секретаријата, а што је последица кашњења с плаћањем доприноса низа држава, ЕУ је одлучила да настави са финансијском подршком Секретаријату, што је довело и до усвајања најновије Одлуке Савета 2023/2296/CFSP о подршци ЕУ активностима Секретаријата, Споразума о трговини оружјем у циљу подршке спровођењу Споразума о трговини оружјем (у даљем тексту: Одлука).⁷

⁶ АТТ добровољни фонд (ВТФ) основан је 2016. године на Другој конференцији држава чланица за подршку земљама којима је потребна помоћ у националној имплементацији своје обавезе према Уговору. ВТФ се финансира добровољним прилозима држава и донатора из приватног сектора. Међу активностима које финансира су правна помоћ за развој (доношење закона или прописа и изградња институционалних капацитета) и три радне групе: ефективна имплементација Уговора (састављена од три подгрупе: забрана извоза, извоз и процена извоза; транзит и међутранзит; преусмеравање); транспарентност и извештавање; и универзализација Споразума. Фондом управља Секретаријат АТТ уз подршку комисије за одабир пројеката од 15 држава. У три годишња циклуса, од 2017. до 2019. године, ВТФ је финансирао 43 пројекта.

⁷ "Council Decision (CFSP) 2023/2296 of 23 October 2023 on Union support for activities of the Arms Trade Treaty Secretariat in support of the implementation of the Arms Trade Treaty", ST/12631/2023/ADD/1, OJ L, 2023/2296, 24.10.2023.

2) МЕРЕ ЕУ

Мере које су предвиђене од стране ЕУ, а у вези давања подршке спровођењу АТТ могу се поделити у четири основне групе: Јачање капацитета за извештавање у оквиру АТТ – обухвата побољшано разумевање држава странака у погледу обавеза извештавања у оквиру АТТ и ојачавање капацитета за испуњавање тих обавеза како би се повећала стопа извештавања и унапредила сврха транспарентности АТТ. У вези са овом мером, предлажу се следеће активности: а) унапређивање извештавања у оквиру АТТ, дистрибуција и дељење постојећих смерница и алата за унапређивање извештавања; б) израда документа с добровољним смерницама за државе који садржи могуће мере за организацију дужности извештавања у оквиру АТТ (као разрада мера на националном нивоу); ц) организовање пет (5) практичних радионица о извештавању у циљаним регијама или подрегијама с ниским стопама извештавања. Ово усавршавање, ако је изводиво, биће организовано у сарадњи са заинтересованим државама странкама и релевантним регионалним и подрегионалним организацијама, те цивилним друштвом; (д) припрема материјала за оспособљавање за редовне информативне састанке путем интернета за именоване контактне тачке за извештавање и заинтересоване учеснике; е) истраживање могућности координације и сарадње с другим међународним телима сличних опредељења основаних на основу међународних, регионалних и подрегионалних инструмената. Подршка за базу података за усклађивање потреба и ресурса – одржавање базе података за усклађивање понуда и захтева за помоћ у спровођењу Споразума и капацитета за испуњавање тих обавеза како би се помогао рад на националном нивоу за спровођење АТТ. Подршка државама потписницама у јачању њихових система за контролу преноса оружја како би се омогућило делотворно провођење Споразума – ради постизања циљева наведених у Споразуму, ЕУ пружа подршку следећим пројектним активностима: а) оспособљавању националних и регионалних стручњака за АТТ ради спровођења Споразума на националном нивоу (оспособљавање инструктора); б) јачање разумевања држава странака у погледу обавеза извештавања у оквиру обавеза преузетих ратификацијом АТТ. Јачање институционалног уређења Секретаријата да би боље могао да одговори на захтеве држава странака Споразума. Разлог за ово налази се у чињеници да су на већини пројеката добровољног фонда, који су проведени од његовог оснивања, били укључени међународни стручњаци и/или партнери у спровођењу пројекта, најчешће међународне организације или међународне невладине организације. Пошто ослањање на спољне партнере није одрживо, потребно је ојачати стручне капацитете и уређење Секретаријата.

3) САДРЖАЈ

Високи представник ЕУ за спољне послове и безбедносну политику одговоран је за спровођење Одлуке, и у ту сврху склапа потребне договоре са Секретаријатом АТТ, а техничко спровођење пројектних активности обавља Секретаријат АТТ. Високи представник извештава Савет о спровођењу ове Одлуке на основу редовних извештаја које му доставља Секретаријат и на основу којих се врши евалуација од стране Савета. Информације о финансијским аспектима пројектних активности Већу доставља Комисија, јер расходи који се финансирају из референтног износа падају на терет буџета ЕУ, због чега Европска комисија врши надзор над исправношћу управљања финансијским референтним износом, и у ту сврху она са Секретаријатом склапа посебан споразум у ком се наводи да Секретаријат мора осигурати видљивост доприноса ЕУ у складу с његовим опсегом.⁸ Споразум се склапа након ступања на снагу Одлуке, а Комисија обавештава Савет о свим евентуалним потешкоћама у том процесу и о датуму склапања споразума. Секретаријат АТТ овлашћен је за обављање основних задатака, укључујући: управљање поступком примања и дистрибуције извештаја поднесених у складу с чланом 13. АТТ, вођење пописа националних контактних тачака, олакшавање усклађивања понуда и захтева за помоћ у provedби АТТ, те олакшавање рада Конференције држава странака. Поред тога, Секретаријат руководи добровољним фондом и програмом покровитељства. Мали постотак финансијских доприноса за добровољни фонд и програм покровитељства АТТ додељује се Секретаријату АТТ за управљање тим програмима, а већина примљених средстава додељује се државама подносиоцима захтева за спровођење пројекта АТТ или за учествовање на састанцима АТТ. Мада су неки пројекти добровољног фонда спроведени уз подршку националних организација и националних или регионалних саветника, већина ових пројекта ослањала се на међународно стручно знање и помоћ, што није одрживо. Искуство с добровољним фондом показало је да би неким саветницима и организацијама била потребна развојна подршка како би у потпуности преузели своје улоге у пројектима везаним за спровођење АТТ. Међутим, због испуњавања мандата Секретаријат има јединствен положај да утврди подручја или празнине у којима је потребна подршка спровођењу АТТ и покрене одговарајуће иницијативе. Транспарентност у међународној трговини конвенционалним оружјем кључна је сврха АТТ, због чега члан 13. обавезује државе да поднесу почетни извештај о мерама предузетим за његово спровођење и годишње извештаје о одобреном или стварном извозу и увозу. У том смислу је донет низ инструмената/алата за подршку државама странкама у њиховим активностима извештавања, укључујући предлоге за извештавање, документ

⁸ Финансијски референтни износ за спровођење пројектних активности износи 1.298,000 евра.

са смерницама о годишњој обавези извештавања са често постављаним питањима и „Стратегију информирања о извештавању“ која укључује неколико препорука за унапређивање извештавања у оквиру АТТ. Тренутна стопа извештавања и квалитет неких поднетих извештаја показују да напори чланица и ограничени капацитети Секретаријата за подршку усклађености са извештавањем у оквиру АТТ нису довољни. Став је Секретаријата да би му циљана подршка и ресурси омогућили покретање иницијатива и имале позитиван утицај на количину и квалитет поднесених извештаја у оквиру АТТ. Општи циљ Одлуке Већа је допринос међународном миру и безбедности појачаним спровођењем АТТ путем континуираног јачања капацитета националних и регионалних стручњака за пружање савета и оспособљавања о спровођењу АТТ, помоћ државама да боље разумеју и испуњавају обавезу извештавања и ојачају капацитете за испуњавање тих обавеза, те одржавање успостављене базе података за усклађивање понуда и захтева за помоћ у спровођењу АТТ. Очекивани резултати пројекта били би: а) Већи број националних и регионалних стручњака за АТТ, које је Секретаријат потврдио и који могу пружити квалитетно оспособљавање и помоћ у спровођењу на националном и регионалном нивоу, уз истовремено смањење ослањања на међународне саветнике и организације; б) Сачињавање јавног пописа саветника и стручњака које је Секретаријат потврдио и који могу пружити квалитетно оспособљавање и помоћ у спровођењу на националном и регионалном нивоу, а који су оспособљени на основу Приручника и водича за оспособљавање. Овде се, осим националних стручњака, планира „оспособљавање инструктора“ који би наставили обучавања и оспособљавања у својим државама и на нижим нивоима, као што је локални или регионални ниво. Ово оспособљавање могуће је и организовањем регионалних радионица; в) Стицање већег знања о обавезама извештавања у оквиру АТТ и већих капацитета за усклађеност држава странака са потребама АТТ; г) Већа стопа подношења годишњих и почетних извештаја у оквиру АТТ; д) Унапређене смернице за извештавање о усклађености и што веће дељење таквих смерница; њ) Побољшане информације о потребама држава странака за помоћ и доступност средствима за отклањање ограничења у спровођењу АТТ; е) Објављивање, одржавање и побољшање базе података за усклађивање потреба и ресурса.⁹ Корисници који су циљна група за пројектне активности, како је то наведено у Одлуци, су: национални и регионални стручњаци и/или запослени у државној администрацији; донатори и подносиоци пројектних предлога у оквиру добровољног фонда; контакт особе у државама потписницама; државе потписнице које траже помоћ за спровођење АТТ, као и државе донатори који траже пројекте

⁹ Приручник и водич за оспособљавање представља материјал за оспособљавање израђен у склопу подршке ЕУ за период 2021–2023.

усмерене на спровођење АТТ које би подржале. Секретаријат АТТ сарађује с другим фондовима који су укључени у финансирање пројеката везаних за спровођење АТТ, као што су УН фонд за подршку сарадњи у доношењу прописа за оружје (*UNSCAR*) и, наравно, пројекат ЕУ за информисање о АТТ, како би се избегло дупло финансирање. Ово укључује редовну и поверљиву размену информација о примљеним захтевима и пројектима одобреним у оквиру различитих фондова. Уз континуирану подршку ЕУ Секретаријат ће развијати и искоришћавати однос успостављен с телима као што су Федерална канцеларија за економске односе и контролу извоза Немачке (*BAFA*) и Агенција за међународну техничку сарадњу Француске (*Expertise France*).¹⁰ Поред тога, Секретаријат ангажује стручњаке из ЕУ у изради материјала за обучавање националних стручњака држава чланица, а планирана је сарадња у спровођењу пројеката ЕУ за информисање о значају АТТ и значају редовног достављања извештаја. У том смислу, Секретаријат је припремио пакет инструмената за усаглашавање пројеката са ЕУ којима је заједнички циљ успешно спровођење уговорних обавеза из АТТ.¹¹

4) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Одлука Савета 2023/2296/*CFSP* о подршци ЕУ активностима Секретаријата Споразума о трговини оружјем у циљу подршке спровођењу Споразума о трговини оружјем ступа на снагу даном доношења, тј. почев од 24. октобра 2023. године и престаје да важи 24 месеца од датума склапања споразума између Секретаријата и органа ЕУ, у складу с чланом 3. став 3. или шест месеци након датума њеног доношења, ако тај споразум није склопљен у наведеном периоду.

5) ИЗВОРИ

Altamimi, Abdulmalik M., *The UN Arms Trade Treaty: A Multilateral Trade and Security Treaty Not Regulated by International Trade Law? Regulation of Risk*

¹⁰ Агенција за међународну техничку сарадњу Француске (*Expertise France*) представља јавну институцију под заједничком контролом Министарства за европске и спољне послове (*MEAE*) и Министарства за економију, финансије и опоравак (*MEFR*).

¹¹ Овај пакет укључује: размену информација повезаних с пројектом који финансира ЕУ у годишње извештаје Секретаријата за Конференције држава чланица; организовање неформалног припремног састанка Секретаријата АТТ за сваки циклус Конференција држава странака у вези с пројектима Секретаријата које финансира ЕУ; организација пропратног догађања за сваки циклус Конференција држава странака којим се представља пројекат Секретаријата који финансира ЕУ, уз јасно навођење свих материјала, израђених у оквиру пројекта који финансира ЕУ, како би се недвосмислено показало да је материјал, догађаје, оспособљавања и радионице финансирала ЕУ.

Пр: 28–62, DOI: https://doi.org/10.1163/9789004518681_003. Интернет: <file:///C:/Users/pc/Downloads/9789004518681-BP000002.pdf>, 25.10.2023. године у 15.30 сати

Liera, Socorro Flores, The Arms Trade Treaty: Did It Effectively Control of the Arms Trade?, *Revista Mexicana de Política Exterior*, número especial 2020.

Lustgarten, Laurence, The Arms Trade Treaty: Achievements, Failings, Future, *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 64, No. 3.

Maletta, Giovanna, Seeking a Responsible Arms Trade to Reduce Human Suffering in Yemen, *The International Spectator*, Volume 56, Issue 1, 2021.

Nave, Eve, The Importance of the Arms Trade Treaty for the Implementation of the Sustainable Development Goals, *Journal of Conflict and Security Law*, Volume 24, Issue 2, Summer 2019, Pages 297–324, <https://doi.org/10.1093/jcsl/krz010>.

“Council Decision (CFSP) 2023/2296 of 23 October 2023 on Union support for activities of the Arms Trade Treaty Secretariat in support of the implementation of the Arms Trade Treaty”, ST/12631/2023/ADD/1, *O J L*, 2023/2296, 24.10.2023.

Спалевић, Жаклина, Бјелајац, Жељко и Димитријевић, Душко, Трговина оружјем као глобални међународни проблем, *Међународни проблеми* бр. 2, 2013, стр. 139–159.

Stanojević Nataša: Export potential of Serbia's defence industry, *Ekonomika preduzeća, Savez ekonomista Srbije*, YEAR LXVIII (7–8), 2020.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Споразум о трговини оружјем је први правно обавезујући документ који се бави ограничавањем трговине конвенционалним оружјем и муницијом. Донет је с циљем успостављања највиших међународних стандарда којим би се регулисало или побољшало регулисање законите трговине конвенционалним оружјем, те спречила и искоренила незаконита трговина конвенционалним оружјем, као и спречавање његовог преусмеравање. Поред несумњивог значаја за безбедност у свим деловима света, значај овог споразума је што омогућава да се средства планирана за наоружавање преусмеравају на постизање других циљева одрживог развоја, задовољавање основних потреба становништва или бар растерећење државних буџета. Идеја која је покренула састављање споразума полази од чињенице да је трговина оружјем глобална појава, па сходно и регулисање трговине треба да има универзални и општеобавезни карактер за све државе. Директна последица уређивања ове области и утврђивања критеријума који се процењују пре одобравања трансфера оружја било би смањење кршења правила међународног хуманитарног права. Република Србија је држава

чланица АТТ.¹² Истовремено, Република Србија је у процесу усаглашавања својих политика са политикама ЕУ и хармонизације свог законодавства са правном тековином ЕУ. Делећи општа начела међународног права о заштити живота, безбедности и здравља људи, те поштовању основних људских права и слобода, као и правила међународног хуманитарног права, Србија је од ратификације АТТ започела испуњавање преузетих обавеза.¹³ Имајући у виду значај који овом питању даје ЕУ, чињеница да је Србија међу државама потписницама и да је започела извештавање олакшава прихватање постојећих правила ЕУ. Економски раст у земљама које имају развијену индустрију војне технике и наоружања није занемарљив, али поред економских доноси и неке друге бенефите због чега је важно наћи прави омер у развоју домаће одбрамбене индустрије, уз одговоран и транспарентан начин продаје и дистрибуције војног оружја и опреме. Важан део тог процеса јесте парламентарни надзор над контролом трговине војним наоружањем. Ова контрола омогућава да се војно наоружање и муниција не усмеравају у регионе обухваћене сукобима или регионе у којим су забележена значајна кршења људских права. На основу наведеног, али и чињенице да присуство нелегалног оружја погодује организованом криминалу, тероризму и као такво представља кључни безбедносни ризик који успорава економски и развојни пут, Република Србија је донела Стратегију контроле малог и лаког оружја за период 2019–2024. године.¹⁴ Ова стратегија представља наставак напора институција у Републици Србији на смањењу ризика од малог и лаког оружја у свим аспектима безбедности.¹⁵ Усвајање ове Стратегије представља наставак и проширење активности којима је циљ јачање ефикасности свих субјеката у области контроле малог и лаког оружја у Републици Србији, чиме се испуњавају и захтеви ЕУ у овој области. Такође, значај усвајања наведене Одлуке и продужавање трајања финансијске помоћи Секретаријату даје могућност Републици Србији да путем пројеката и програма помоћи унапреди своје капацитете у области праћења, извештавања и спровођења обавеза из АТТ.

¹² Република Србија је Споразум потписала 12. августа 2013. године. Споразум је ратификован 5. децембра 2014. године, а ступио је на снагу 24. децембра 2014. године након што је ратификационе инструменте положило 50 земаља потписница.

¹³ Ово се односи на достављање иницијалног извештаја 4. марта 2016. године и првог годишњег извештаја 31. маја исте године.

¹⁴ Контрола трговине оружјем двојне намене регулисана је у Републици Србији још 2005. године

¹⁵ Стратегија је објављена у *Службеном гласнику РС*, бр. 44/2019.

EU SUPPORT TO THE ARMS TRADE TREATY IMPLEMENTATION

Abstract: The European Union's Common Foreign and Security Policy (CFSP) aims to preserve peace and strengthen international security in accordance with the principles of the United Nations Charter. With the adoption of the Arms Trade Agreement (ATT) under the auspices of the United Nations (UN) General Assembly, the objectives of the European Union (EU) and the UN on improving living and security conditions by ensuring responsible trade in all types of conventional military weapons and systems, ammunition, related technology, spare parts, and components have coincided. This is especially due to the fact that all EU member states are parties to the Agreement. Activities aimed at preventing the spread of weapons of mass destruction and disarmament contribute to the effective implementation of other international treaties, conventions, and agreements dealing with weapons of mass destruction and conventional weapons. The goal of controlling the trade in conventional weapons is to reduce the illegal accumulation and trade in these weapons, thus contributing to peace, security, and stability in Europe and the world. Work on promotion and support for the implementation of the Agreement should be continued because Belarus, India, Iraq, Iran, Pakistan, and the Russian Federation are among the 54 countries that have not joined it. It is especially aimed at continuing the harmonisation of legislation with international standards, further improving the control of internal and external arms trade, reducing incidents committed with weapons and the number of illegal weapons in the possession of citizens, removing surplus small and light weapons, ammunition, and explosives for civilian use in the Republic of Serbia, and fostering close multilateral and bilateral cooperation in this area.

Keywords: Arms Trade Agreement, European Union Foreign and Security Policy.